

Minjastofnun
Íslands

The Cultural
Heritage Agency
of Iceland

Minjavarðarsvið
Suðurgötu 39
101 Reykjavík

Sími: (354) 570 13 14
www.minjastofnun.is

HMS
Jóhanna Hrund Einarsdóttir
Borgartúni 21
105 Reykjavík

Reykjavík, 10. júní 2026
MÍ202605-0044/ 6.07 / Þ.H.

Efni: Nýtt sláturhús SS á Selfossi (nr. 0542/2026). Til- kynning til ákvörðunar um matsskyldu.

Minjastofnun Íslands hefur móttengið erindi Skipulagsstofnunar í Skipulagsgáttinni, þar sem óskað er eftir umsögn um fyrirspurn um matsskyldu vegna áforma Sláturfélags Suðurlands um að byggja nýtt sláturhús við afurðarstöð á lóð sinni á Fossnesi, Selfossi. Greinargerð er unnin af Verkís hf, fyrir hönd sláturfélagsins: *Nýtt sláturhús SS á Selfossi. Fyrirspurn um matsskyldu.* (dagsett í apríl 2026). Gert er ráð fyrir að aukning bygginga verði um 6000 m², sbr. mynd 3.1. í greinargerð. Auk húsbygginga munu aðrar framkvæmdir einnig valda jarðraski á svæðinu, eins og nýjar vegtengingar, bílaplön og vinnuplön, veitulagnir, skjólgarðar (ásýndarveggir) og gróðursetning.

Fyrirliggjandi fornleifaskráning var unnin fyrir Sláturfélag Suðurlands í tengslum við fyrirhugaðar skipulagsbreytingar á svæðinu: Ragnheiður Gló Gylfadóttir: *Fornleifaskráning – Fossnes í Ölfusi* (FS1074-25411), Rv. 2025. Skráning þessi hefur verið staðfest af Minjastofnun Íslands, sbr. 15. gr. laga um menningarminjar nr. 80/2012 og er fullnægjandi fyrir vinnu umhverfismats vegna áformaðra framkvæmda.

Innan byggingarreits (sbr. mynd 3.1.) framkvæmdanna stendur hið forna bæjarstæði Fossness og mótar fyrir bæjarhólnum (ÁR-489c:001) um 15-20 m vestan við núverandi byggingar og vinnuplön Sláturfélagsins, en þar er áformað að hin nýja viðbygging eigi að rísa. Með öðru raski ásamt jarðvegsskiptum vegna vinnuplana hringinn í kringum húsið má ætla að allur bæjarhóllinn þyrfti að víkja vegna framkvæmdanna.

Elstu rituðu heimildir um Fossnes eru frá því um 1500, en bærinn mun hafa farið í eyði skömmu eftir 1800. Ekki er lokað fyrir það skotið að bærinn geti verið mun eldri en ritaðar heimildir segja til um. Þótt bæjarhólar af þessu tagi láti oft ekki mikið yfir sér á yfirborði þá er ekki óalgengt að þykkt þeirra sé um 2-3 metrar og stundum meira. Þeir geyma því í sér mikið magn upplýsinga um sögu jarðarinnar og

Vakin er athygli á því að skv. 51 gr. laga um menningarminjar nr. 80/2012 eru ákvarðanir Minjastofnunar Íslands skv. 20., 23., 24., 28., 42. og 43 gr. sömu laga endanlegar á stjórnsýslustigi og ekki kærnlegar til æðra stjórnvalds. Jafnframt er vakin athygli á því að skv. 21. gr. stjórnsýslulaga nr. 37/1993 getur aðili máls óskað eftir skriflegum rökstuðningi stjórnvalds fyrir ákvörðun hafi slíkur rökstuðningur ekki fylgt ákvörðuninni þegar hún var tilkynnt. Beiðni um rökstuðning fyrir ákvörðun skal bera fram innan 14 daga frá því að aðila var tilkynnt ákvörðunin og skal stjórnvald svara henni innan 14 daga frá því hún barst.

Þór Hjaltalín
Sviðsstjóri
thor@minjastofnun.is

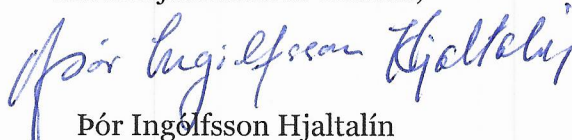
Þar er að finna fjölda gripa sem fallið hafa í moldargólf bygginga frá mismunandi tímum búsetunnar. Vegna rannsóknargildis þeirra teljast bæjarhólar því til verðmætustu fornleifa og ljóst að þeir verða ekki grafnir í burtu án umfangsmikilla fornleifarannsókna. Bæjarhúsin hafa verið sléttuð út, hugsanlega þegar fjárhúsið (ÁR-489c-002) sem nú stendur á honum miðjum var byggt, sennilega á fyrrihluta 20. aldar. Það að fjárhúsin standa ofan á hólnum gæti bent til þess að sléttunin hafi ekki náð mjög djúpt þar sem það gerðist þá fyrir daga stórvirkra véla. Mannvistarlög gætu því verið mjög vel varðveitt.

Alls voru skráðar 12 minjar innan skipulagsreitsins og eru flestar þeirra innan gamla heimatúnsins í Fossnesi. Gera þarf grein fyrir hvernig ætlunin er að tryggja varðveislu þessara minja. Rétt er að minna á að aldursfriðaðar fornleifar hafa um sig 15 metra friðhelgunarsvæði út frá ystu sýnilegu mörkum þeirra, sbr. 22. gr. laga um menningarminjar. Leitast þarf við að komast hjá raski á minjum eins og kostur er. Ef slíkt reynist óhjákvæmilegt þarf að sækja um leyfi til Minjastofnunar Íslands. Einnig má minna á 2 mgr. 28. gr. laga um menningarminjar, þar sem segir: „Framkvæmdaraðili greiðir kostnað við þær rannsóknir á fornleifum sem Minjastofnun Íslands ákveður að séu nauðsynlegar vegna fyrirhugaðra framkvæmda“.

Varðandi bæjarhólinn, þá er líklegt að fornleifarannsóknir yrðu bæði tímafrekar og kostnaðarsamar. Það færi mjög eftir dýpt og varðveislu mannvistarlaga á svæðinu. Fyrir framkvæmdaraðila væri kostnaðarminnst að beina framkvæmdum frá bæjarhólnum og tryggja varðveislu hans. Annar kostur væri að fram færi forkönnun á svæðinu til að meta þykkt og varðveislu mannvistar og gera sér þannig betur grein fyrir umfangi rannsókna sem gerð yrði krafa um. Um þetta þarf að hafa samráð við Minjastofnun Íslands.

Frá sjónarhóli fornminjavörslu þá er ljóst að framkvæmdin, eins og hún er kynnt núna, mun hafa umtalsverð áhrif á minjar og kallar á frekari gagnaöflun og mat á svæðinu áður en framkvæmdir geta farið fram. Ef spurningar vakna um efni bréfs þessa má snúa sér til undirritaðs.

Virðingarfyllst,
f.h. Minjastofnunar Íslands,

Þór Ingólfsson Hjaltalín
Sviðsstjóri